حرکت فرهنگی و سیاسی

امام جواد علیه السلام

بسم الله الرحمن الرحیم

حرکت فرهنگی و سیاسی امام جواد (ع)

نویسنده:

مجله حوزه

ناشر چاپی:

مجله حوزه

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

حرکت فرهنگی و سیاسی امام جواد (ع)

مشخصات کتاب

نویسنده : مجله حوزه

ناشر : مجله حوزه

حرکت فرهنگی و سیاسی امام جواد

امام جواد (علیه السلام) همانند پدر بزرگوارشان در دو جبههٔ سیاست و فکر و فرهنگ قرار داشت.موضعگیریها و شبهه افکنی های فرقه هایی چون زیدیه، واقفیه، غلات مجسمه، امام را بر آن داشت تا در حوزهٔ فرهنگ تشیع در برابر آنان موضعی شفاف اتخاذ کند. امام در موضعگیری در برابر فرقهٔ زیدیه که امامت را پس از علی بن حسین زین العابدین (علیه السلام) از آن زید می پندارند.. در تفسیر آیهٔ «وجوه یومئذ خاشعهٔ عاملهٔ ناصبهٔ» آنها را در ردیف ناصبی ها خواندند. [۱] . حضرت در برابر فرقهٔ واقفیه که قائل به غیبت امام موسی کاظم (علیه السلام) بوده و بدین بهانه وجوهات بسیاری را مصادره کرده بودند. آنان را نیز مصداق آیهٔ «وجوه یومئذ خاشعهٔ عاملهٔ ناصبهٔ» به شمار آورده و در بیانی فرمودند: شیعیان نباید پشت سر آنها نماز بخوانند. [۲] . حضرت در برابر غلات زمان خویش به رهبری ابوالخطاب که حضرت علی (علیه السلام) را تا مرز الوهیت و ربوبیت بالا برده بودند، فرمودند: لعنت خدا بر ابوالخطاب و اصحاب او و کسانی که دربارهٔ لعن او توقف کرده یا تردید کنند. [۳] . موضعگیری تند حضرت دربارهٔ این فرقه تا بدانجا بود که حضرت در روایتی به اسحاق انباری می فرمایند: «ابوالمهری و ابن ابی الرزقاء به هر طریقی باید کشته شوند.» [۴] . حضرت در برابر فرقهٔ مجسمه که برداشتهای غلط آنان از آیاتی چون «یدالله فوق ایدیهم» و «ان الله علی العرش استوی» خداوند سبحان را جسم می پنداشتند، فرمودند: «شیعیان نباید پشت سر کسی که خدا را جسم می پندارد نماز گذارده و به او زکات بپردازند.» [۵] . فرقهٔ کلامی معتزله که پس از به قدرت رسیدن عباسیون به میدان آمد و در سدهٔ نخست خلافت عباسی به اوج خود رسید یکی دیگر از جریانهای فکری و کلامی عصر امام جواد (علیه السلام) است. موضعگیری حضرت امام جواد (علیه السلام) چون پدر بزرگوارشان در این برهه و در مقابل این جریان کلامی از جایگاه ویژه ای برخوردار است تا آنجا که مناظرات حضرت جواد (علیه السلام) با یحیی بن اکثم که از بزرگترین فقهای این دوره به شمار می رفت، را می توان رویارویی تفکر ناب تشیع با منادیان معتزله به تحلیل نهاد که همواره پیروزی با امام جواد (علیه السلام) بوده است. امام جواد (علیه السلام) در راستای بسط و گسترش فرهنگ ناب تشیع کارگزاران و وکلایی در مناطق گوناگون و قلمرو بزرگ عباسیان تعیین و یا اعزام نمود. به گونه ای که امام در مناطقی چون اهواز، همدان، ری، سیستان، بغداد، واسط، سبط، بصره و نیز مناطق شیعه نشینی چون کوفه و قم دارای وکلایی کارآمد بود. امام جواد (علیه السلام) در راستای نفوذ نیروهای شیعی در ساختار حکومتی بنی عباس برای یاری شیعیان در مناطق گوناگون به افرادی چون «احمد بن حمزه قمی» اجازه پذیرفتن مناصب دولتی داد، تا جایی که افرادی چون «نوح بن دراج» که چندی قاضی بغداد و سپس قاضی کوفه بود، از یاران حضرت (علیه السلام) به شمار می رفتند کسانی از بزرگان و ثقات شیعه چون محمد بن اسماعیل بن بزیع (نیشابوری) که از وزرای خلفای عباسی به شمار می رفت به گونه ای با حضرت در ارتباط بودند که وی از حضرت جواد (علیه السلام) پیراهنی درخواست کرد که به هنگام مرگ به جای کفن بپوشد و حضرت خواست او را اجابت و برای وی پیراهن خویش را فرستاد. حرکت امام جواد (علیه السلام) در چینش نیروهای فکری و سیاسی، خود حرکتی کاملاً محرمانه بود، تا جایی که وقتی به ابراهیم بن محمد نامه می نویسد به او امر می کند که تا وقتی «یحیی بن ابی عمران» (از اصحاب حضرت) زنده است نامه را نگشاید. پس از چند سال که یحیی از دنیا می رود ابراهیم بن محمد نامه را می گشاید که

حضرت در آن به او خطاب کرده: مسئولیتها و کارهایی که به عهده‌ی (یحیی بن ابی عمران) بوده از این پس بر عهده توست. [۶]. این نشانگر آن است که حضرت در جو اختناق حکومت بنی عباس مواظبت و عنایت داشت، تا کسی از جانشینی نمایندگان وی اطلاعی حاصل ننماید. دوران دشوار امام جواد (علیه السلام) در نقش و تبلیغ شیعی را باید در هم عصر بودن وی با دو خلیفه‌ی عباسی نگریست خصوصاً مامون عباسی که به گفته‌ی ابن ندیم «اعلم تر از همه خلفا نسبت به فقه و کلام بوده است.» دوران هفده ساله‌ی امامت حضرت جواد (علیه السلام) همزمان با دو خلیفه‌ی بنی عباس مامون و معتصم بود، ۱۵ سال در دوره‌ی مامون – از سال ۲۰۳ ق سال شهادت حضرت رضا (علیه السلام) تا مرگ مامون در ۲۱۸ – و دو سال در دوره معتصم – (از سال مرگ ما مون ۲۱۸ تا ۲۲۰) شرایط دوره ۱۵ ساله نخست حضرت درست همان شرایط پدر بزرگوارش بود که در مقابل زیرکترین و عالم ترین خلیفه‌ی عباسی قرار داشت. مامون که در سال ۲۰۴ هجری وارد بغداد شد امام جواد (علیه السلام) را که بنا به برخی از روایات سن مبارکشان در این دوران ۱۰ سال بیش نبود از مدینه به بغداد فرا خواند و سیاست پیشین خویش را در محدود ساختن امام رضا (علیه السلام) در خصوص امام جواد (علیه السلام) نیز استمرار داد. ترس از علویان و محبت اهل بیت در دل مسلمانان از یک سو و متهم بودن وی در به شهادت رساندن امام رضا (علیه السلام) در جهان اسلام از سوی دیگر، وی را بر آن داشت تا با به تزویج در آوردن دختر خویش ام الفضل، ضمن تبرئه‌ی خویش و استمرار حرکت عوامفریبانه در دوست داشتن اهل بیت، پایه های حکومت خویش را مستحکم سازد. این حرکت مامون چون سپردن ولایتعهدی به امام رضا (علیه السلام) مورد اعتراض بزرگان بنی عباس قرار گرفت اما مشاهده‌ی علم و درایت حضرت جواد(علیه السلام) در همان سن آنانرا به قبول این ازدواج ترغیب ساخت. امام جواد (علیه السلام) شرایط خود را همان شرایط پدر خویش دید، از اینرو با پذیرش ازدواج با ام الفضل نقشه‌ی پلید مامون در به قتل رساندن وی و شیعیان را از صفحه‌ی ذهن مامون زدود. حضرت(علیه السلام) که به خوبی از سیاستها و نقشه های مامون در بهره برداری از جایگاه دینی و اجتماعی خود باخبر بود، پس از ازدواج اقامت در بغداد را رد و به مدینه بازگشت و تا سال شهادت خویش در آنجا مقیم شد. نامه های ام الفضل به پدر خویش مبنی بر عدم توجه امام جواد (علیه السلام) به وی، بیانگر اجباری بودن ازدواج وی با ام الفضل و نداشتن فرزندی از ام الفضل از امام جواد (علیه السلام) پرده از هوشمندی امام (ع) برمی دارد؛ چون که مامون بر آن بود تا با به دنیا آمدن فرزندی از ام الفضل وی را به عنوان یکی از فرزندان رسول خدا (صلی الله علیه واله) در بین شیعیان، محور حرکتهای آینده‌ی خود و بنی عباس قرار دهد. مامون در سال ۲۱۸ ه.ق در مسیر حرکت به سوی جنگ با روم درگذشت. علیرغم تمایل سپاه و سران بنی عباس به خلافت عباس فرزند مامون، عباس بنا بر وصیت پدر با عمویش ابو اسحاق معتصم بیعت کرد. معتصم هشتمین خلیفه‌ی عباسی پس از ورود به بغداد، امام جواد(علیه السلام) را از مدینه به بغداد فرا خواند. حضرت در سال ۲۱۸ پس از معرفی امام هادی (علیه السلام) به جانشینی خود به همراه ام الفضل به بغداد رفت. در این سفر حضرت با شخصیتی متفاوت از مامون روبرو شد، شخصیتی با روحیه نظامی گری و فاقد بینش علمی. معتصم که مایه های حیله گری و عوامفریبی های مامون را در خود نداشت، موضعگیری متضاد با اهل بیت خود را در بین مردم آشکار ساخت. امام علیه السلام در دو سال آخر عمر خویش تحت نظارت شدیدتر دستگاه امنیتی و نظامی معتصم قرار گرفت. از اینرو شرایط امام جواد به گونه ای شد که حضرت توسط معجزات و کرامات و شرکت در جلسات علمی، امامت خود را به دیگران به اثبات می رساند. امام جواد (علیه السلام) در طول زندگی پربار اما کوتاه خویش بر آن بود تا ارتباط با مردم را حتی در سخت ترین شرایط حفظ کند و با بذل و بخشش به فقرا و مساکین کرامت اهل بیت را به اثبات رساند. وی این سیره‌ی خویش را به امر پدر بزرگوارش آغاز و به انجام رساند. امام رضا (علیه السلام) در یکی از نامه های خود به حضرت جواد (علیه السلام) می نویسد: «به من خبر رسیده است که ملازمان تو، هنگامی که سوار می شوی از روی بخل تو را از در کوچک بیرون می برند تا از تو خیری به کسی نرسد تو را به حق خودم بر تو، سوگند می دهم که از درب بزرگ بیرون آیی و به همراه خود زر و سیم داشته باش تا به نیازمندان و محتاجان عطا

کنی.» و این آغاز یک حرکت مردمی، معنوی و انسانی بود که به استحکام پایگاه مردمی حضرت منجر شد و دستگاه بنی عباس را از نام «جواد» به معنای بخشنده به هراس وا داشت.

پاورقی

[۱] رجال کشی، ص ۳۱۹ – مسند الامام جواد (علیه السلام)، ص ۱۵۰.

[۲] رجال کشی، ص ۳۹۱ – مسند عطاردی، ص ۱۵۰.

[۳] رجال کشی، ص ۴۴۴.

[۴] مسندالامام جواد، ص۲۹۸.

[۵] تهذیب، ج۳، ص۲۸۳.

[۶] بحارالانوار، ج ۵۰، ص ۳۷.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم
جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)
با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹
بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.
مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.
اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.
از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : -IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱ ۰۶۰۹-۵۳به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

